

Standardy Ochrony Małoletnich w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Łysomicach

PREAMBUŁA

Niniejsza procedura określa najważniejsze zasady i założenia związane z zapewnieniem maksymalnego poziomu bezpieczeństwa małoletnich, będących podopiecznymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łysomicach, określanego dalej jako GOPS. Przyjęte standardy gwarantują najwyższy poziom ochrony małoletnich, na rzecz których realizowane są usługi świadczone przez GOPS, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia realizowanego w formie usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych realizowanych na rzecz osób małoletnich, programu „Opieka wychnieniowa”, programu „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”, asystentury rodziny, warsztatów dla dzieci i innych działań prowadzonych na rzecz osób małoletnich.

Akty prawne na podstawie, których opracowane zostały Standardy Ochrony Małoletnich:

1. Ustawa z dnia 13 maja 2016r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (t.j. Dz.U.2024.560);
2. Ustawa z dnia 28 lipca 2023r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023r., poz. 1606);
3. Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2023r. poz. 2809 z późn. zm.);
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemoc domowej (Dz.U.2024.424 t.j. z dnia 2024.03.21);
5. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2024r. poz. 17);
6. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 r. (t. j. Dz. U. z 1991 Nr 120 poz. 526 ze zm.);
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870).

Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a pracownikami GOPS-u, a w szczególności zachowania niedozwolone wobec małoletnich

1. Zasady bezpiecznej rekrutacji pracowników:

1.1. Kierownik GOPS, przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem uczniów lub z opieką nad nimi, zobowiązany jest do uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestr;

1.2. Kierownik GOPS uzyskuje informacje z Rejestru z dostępem ograniczonym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości. W pierwszej kolejności należy założyć konto w systemie teleinformatycznym. Konto podlega aktywacji dokonywanej przez biuro informacji;

1.3. Rejestr osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestr, jest ogólnodostępny - nie wymaga zakładania konta;

1.4. Informacje zwrotne otrzymane z systemu teleinformatycznego kierownik drukuje i składa do części A akt osobowych, związanych z nawiązaniem stosunku pracy. To samo dotyczy Rejestru osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, wydała postanowienie o wpisie w Rejestr. Przy czym w przypadku tego drugiego Rejestru wystarczy wydrukować stronę internetową, na której widnieje komunikat, że dana osoba nie figuruje w rejestrze;

1.5. Kierownik od kandydata pobiera informację z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności;

1.6. Jeżeli kandydat posiada obywatelstwo inne niż polskie wówczas powinien przedłożyć również informację z rejestru karnego państwa, którego jest obywatelem, uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z małoletnimi, bądź informację z rejestru karnego, jeżeli prawo tego państwa nie przewiduje wydawania informacji dla wyżej wymienionych celów;

1.7. Kierownik pobiera od kandydata oświadczenie o państwie/państwach (innych niż Rzeczypospolita Polska), w których zamieszkiwał w ostatnich 20 latach pod rygorem odpowiedzialności karnej;

1.8. Jeżeli prawo państwa, z którego ma być przedłożona informacja o niekaralności nie przewiduje wydawania takiej informacji lub nie prowadzi rejestru karnego, wówczas kandydat składa, pod rygorem odpowiedzialności karnej, oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie był prawomocnie skazany oraz nie wydano wobec niego innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuścił się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy, stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi;

1.9. Pod oświadczeniami składanymi pod rygorem odpowiedzialności karnej składa się oświadczenie o następującej treści: Jestem świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Oświadczenie to zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

2. Pracownicy/zleceniobiorcy GOPS-u mający bezpośredni kontakt z małoletnimi powinni wykonywać swoje zadania w sposób zapewniający poszanowanie praw osób trzecich, w szczególności praw dzieci, z szacunkiem oraz w sposób uprzejmy i kulturalny.

3. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec małoletnich jakichkolwiek form przemocy.

4. Pracownicy/zleceniobiorcy GOPS-u mają obowiązek powstrzymać się od jakichkolwiek zachowań, które mogłyby naruszać przestrzeń osobistą małoletniego, powodować u niego poczucie zagrożenia, dyskomfortu lub strachu.

5. Pracownicy/zleceniobiorcy GOPS-u powinni zwracać uwagę na niepokojące zachowania małoletnich, które mogą świadczyć o ich krzywdzeniu i powinni podjąć próbę kontaktu z małoletnim w przypadku powzięcia podejrzenia takiego krzywdzenia. Jeżeli małoletni próbuje nawiązać kontakt z pracownikiem, powinien on go wysłuchać i uzyskać możliwie najpełniejszą informację o sytuacji małoletniego.

§ 2

Zasady i procedura podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego, a także składania zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego i zawiadamiania sądu opiekuńczego.

1. W sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego pracownik/zleceniobiorca GOPS-u ma obowiązek niezwłocznego poinformowania kierownika o tym fakcie w formie ustnej, a także formie pisemnej, poprzez przedłożenie stosownej notatki urzędowej.
2. Przekazanie informacji powinno nastąpić jeszcze w tym samym dniu, w którym pracownik/zleceniobiorca powziął podejrzenie lub informację. Jeżeli pracownik/zleceniobiorca nie jest już obecny w danym dniu w siedzibie GOPS-u, ma obowiązek przekazać informację telefonicznie.
3. Po przekazaniu informacji do kierownika, osoba ta powinna w pierwszej kolejności ustalić czy zachodzą przesłanki uzasadniające wszczęcie procedury odebrania dziecka na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, a następnie ustalić jakie podmioty i instytucje powinny zostać poinformowane o podejrzeniu krzywdzenia małoletniego.
4. Jeżeli zastosowano procedurę wynikającą z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, zasadnym jest skierowanie do sądu rodzinnego wniosku, o którym mowa w art. 572 k.p.c. lub złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. kierownik niezwłocznie kieruje taki wniosek do właściwych organów.
5. Obowiązki określone powyżej nie wpływają na obowiązek ewentualnego wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”.

§ 3

Zasady korzystania z urządzeń elektronicznych z dostępem do Internetu. Procedury ochrony dzieci przed treściami szkodliwymi i zagrożeniami w Internecie oraz utrwalonymi w innej formie

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łysomicach nie zapewnia dzieciom dostępu do Internetu.
2. W przypadku dostępu realizowanego pod nadzorem pracownika/zleceniobiorcy GOPS-u ma on obowiązek informowania dzieci o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu. Wówczas pracownik/zleceniobiorca GOPS-u czuwa także nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez dzieci.

§ 4

Procedura wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”

1. Obowiązek wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” i wypełnienia formularza Niebieska Karta A spoczywa na wszystkich pracownikach socjalnych i asystencie rodziny zatrudnionych w GOPS-ie.

2. W przypadku powzięcia podejrzenia lub uzyskania informacji o krzywdzeniu małoletniego, które może wyczerpywać znamiona przemy domowej w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu przemy domowej, pracownicy GOPS-u mają obowiązek wypełnić formularz Niebieskiej Karty A niezwłocznie po powzięciu informacji o zaistnieniu ku temu przesłanek.

3. Wypełniając formularz Niebieskiej Karty A pracownik GOPS-u stosuje zasady wynikające z przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemy domowej oraz z rozporządzenia wykonawczego, w tym przekazuje osobie doznającej przemy domowej formularz Niebieskiej Karty B.

4. Po wypełnieniu formularza Niebieska Karta A pracownik wszczynający procedurę Niebieskie Karty ma obowiązek przekazać ten formularz do Zespołu Interdyscyplinarnego. Za dni robocze przyjmuje się dni pracy GOPS-u.

§ 5

Zasady przeglądu i aktualizacji standardów

1. Niniejsze standardy podlegają co dwa lata weryfikacji pod względem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa oraz ocenie ich merytorycznej przydatności.

2. Weryfikacja, o której mowa powyżej będzie dokonywana przez kierownika GOPS-u lub osobę przez niego wyznaczoną.

§ 6

Zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie pracowników OPS-u do stosowania standardów, zasady przygotowania tych pracowników do ich stosowania oraz sposób dokumentowania tej czynności

1. Osobę odpowiedzialną za przygotowanie pracowników/zleceniobiorców GOPS-u do stosowania standardów wyznacza kierownik GOPS-u.

2. W ramach przygotowania pracowników GOPS-u do stosowania standardów przeprowadzane jest szkolenie pracowników/zleceniobiorców w przedmiotowym zakresie.

3. Każdy z pracowników/zleceniobiorców GOPS-u składa oświadczenie o zapoznaniu się ze standardami ochrony małoletnich obowiązującymi w GOPS-ie.

4. Obecność na szkoleniu, o którym mowa potwierdzona jest imienną listą obecności.

§ 7

Zasady i sposób udostępniania rodzicom albo opiekunom prawnym lub faktycznym oraz małoletnim standardów do zaznajomienia się z nimi i ich stosowania

1. Standardy podlegają opublikowaniu na stronie internetowej GOPS-u.
2. Niezależnie od publikacji standardów pracownik/zleceniobiorca GOPS-u realizujący usługi względem małoletniego przekazuje wersję pełną niniejszych standardów rodzicom, opiekunom prawnym lub opiekunom faktycznym małoletniego.
3. Małoletnim, wobec których realizowane są usługi przez pracowników/zleceniobiorców GOPS-u otrzymują wersję skróconą niniejszych standardów przeznaczoną dla małoletnich.
4. Jeżeli rozwój psychiczny małoletniego i stan jego zdrowia świadczą o ograniczonej możliwości zrozumienia założeń niniejszych standardów, pracownik/zleceniobiorca GOPS-u może zaniechać ich doręczenia.

§ 8

Osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i udzielenie mu wsparcia

1. Za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i udzielenie mu wsparcia odpowiedzialni są wszyscy pracownicy GOPS-u.
2. Niezależnie od obowiązku określonego w pkt 1., kierownik GOPS-u wyznacza pracownika koordynującego przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i organizację pomocy oraz wsparcia dla takiego małoletniego.

§ 9

Sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego

1. Tworzy się wewnętrzny rejestr ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego.
2. Rejestr przechowywany jest w siedzibie GOPS-u.
3. Kierownik GOPS-u wyznacza osobę odpowiedzialną za prowadzenie i uzupełnianie rejestru.

§ 10

Zasady ustalania planu wsparcia małoletniego po ujawnieniu krzywdzenia

1. W przypadku ujawnienia krzywdzenia małoletniego zostaje wszczęta procedura „Niebieskie Karty”.
2. Plan wsparcia małoletniego oraz plan indywidualnej pomocy prowadzony jest przez pracownika socjalnego będącego członkiem grupy diagnostyczno-pomocowej.
3. W miarę możliwości plan wsparcia konsultowany jest z psychologiem, a jeżeli jest taka możliwość, psycholog uczestniczy także w jego realizacji

.....
miejsowość, data

OŚWIADCZENIE O ZAPOZNANIU SIĘ ZE STANDARDAMI OBOWIĄZUJĄCYMI
W GMINNYM OŚRODKU POMOCY SPOŁECZNEJ W ŁYSOMICACH

Ja,, oświadczam, że zapoznałam/-em się ze
standardami ochrony małoletnich obowiązującymi w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej
w Łysomicach i zobowiązuję się do ich przestrzegania.

.....
podpis

.....
miejsowość, data

MONITORING STANDARDÓW

L.p	Odpowiedź na poniższe pytania	TAK/NIE
1	Czy znasz standardy ochrony małoletnich obowiązujące w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Łysomicach?	
2	Czy uważasz, że potrafisz rozpoznać syndromy krzywdzonego małoletniego?	
3	Czy wiesz w jaki sposób zareagować na symptomy krzywdzenia małoletniego?	
4	Czy zaobserwowałeś naruszenie zasad określonych w Standardach oraz w pozostałych regulaminach i procedurach przez innego pracownika?	
5	Czy masz uwagi/sugestie/przemyślenia związane z funkcjonującymi w GOPS Łysomice Standardami? (Jeżeli tak, opisz je w tabeli poniżej)	
6	Czy jakieś działanie związane z przyjęciem Standardów jest odbierane jako trudne lub niechętnie podchodzisz do jego realizacji z innych powodów?	

Jeśli odpowiedziałś/ęś „tak” na pytanie 4, 5, 6 – uzasadnij odpowiedź poniżej

Pytanie nr 4

.....
.....
.....
.....

Pytanie nr 5

.....
.....
.....
.....

Pytanie nr 6

.....
.....
.....

KARTA INTERWENCJI

1. Imię i nazwisko dziecka:	
2. Imię i nazwisko podejrzanego o krzywdzenie dziecka:	
3. Imię i nazwisko osoby zawiadamiającej o podejrzeniu krzywdzenia dziecka:	
4. Sygnały świadczące o możliwości krzywdzenia dziecka:	
5. Opis podjętych działań:	
Data	Działanie
6. Spotkanie z rodzicami/opiekunami prawnymi dziecka:	
Data	Działanie
7. Ustalenia podjęte w konsekwencji przeprowadzonej interwencji:	
8. Wynik interwencji:	

.....
podpis osoby odpowiedzialnej za
prowadzenie działań interwencyjnych

**Standardy Ochrony Małoletnich w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej
w Łysomicach
(wersja uproszczona dla małoletnich)**

§ 1

**Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a pracownikami/
zleceniobiorcami/stażystami/praktykantami/wolontariuszami GOPS , a w szczególności
zachowania niedozwolone wobec małoletnich**

1. Osoby mające bezpośredni kontakt z małoletnimi powinny wykonywać swoje zadania w sposób zapewniający poszanowanie Twoich praw, zachowując i wyrażając się z szacunkiem oraz w sposób uprzejmy i kulturalny.
2. Masz prawo być wysłuchany.
3. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec Ciebie jakichkolwiek form przemocy, w tym nawiązywanie relacji o charakterze seksualnym.
4. Osoby mające z Tobą bezpośredni kontakt mają obowiązek powstrzymać się od jakichkolwiek zachowań, które mogłyby naruszać Twoją przestrzeń osobistą, nietykalność cielesną lub spowodować u Ciebie poczucie zagrożenia, dyskomfortu bądź strachu.
5. Każdy człowiek ma prawo do życia w środowisku domowym wolnym od przemocy. Pamiętaj, że jeżeli doświadczasz przemocy/krzywdzenia ze strony osób bliskich lub twoich kolegów, koleżanek lub innych osób otrzymasz wsparcie i pomoc w celu ustania przemocy.

§ 2

Niedozwolone zachowania podczas kontaktu z TOBĄ

NIEDOZWOLONE JEST:

1. Stosowanie agresji i przemocy wobec Ciebie i innych osób.
2. Stwarzanie niebezpiecznych sytuacji w trakcie spotkania/rozmowy/wsparcia np. posiadanie ostrych narzędzi, innych niebezpiecznych przedmiotów i substancji (środków pirotechnicznych, łańcuchów, noży, zapalniczek), a także straszenie ich użyciem.
3. Celowe nieprzestrzeganie zasad bezpieczeństwa podczas organizowanych zajęć/wsparcia. Celowe zachowania zagrażające zdrowiu bądź życiu.
4. Nakłanianie i zmuszanie do palenia papierosów, picia alkoholu oraz rozprowadzania i zażywania narkotyków i/lub środków odurzających.
5. Niestosowne odzywanie się, w tym używanie wulgaryzmów.
6. Celowe niszczenie, uszkodzenie lub nieszanowanie mienia innych, kradzież, przywłaszczenie własności kolegów lub innych osób.

7. Fotografowanie lub filmowanie zdarzeń z udziałem małoletnich bez ich zgody. Upublicznianie materiałów i fotografii bez zgody obecnych na nich osób lub ich rodziców/opiekunów prawnych. Stosowanie wobec innych osób różnych form cyberprzemocy.

§ 3

Zasady i procedura podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego, a także składania zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego i zawiadamiania sądu opiekuńczego.

1. W sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu CIEBIE pracownik GOPS-u mający bezpośredni kontakt z Tobą ma obowiązek niezwłocznego poinformowania kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Łysomicach o tym fakcie.

2. Na podstawie uzyskanej informacji uruchamiane są działania interwencyjne i pomocowe, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym m.in. skierowanie wniosku do sądu rodzinnego, złożenie zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, wszczęcie procedury "Niebieskiej Karty".

§ 4

Procedura wszczęcia procedury "Niebieskie Karty"

1. W sytuacji podejrzenia przemocy domowej, w tym krzywdzenia Ciebie uruchamiana jest procedura "Niebieskie Karty". Głównym celem procedury jest zaprzestanie stosowania wobec Ciebie przemocy.

2. W ramach procedury "Niebieskie Karty" powołuje się grupę diagnostyczno-pomocową, w skład której wchodzi m.in. policjant i pracownik socjalny, a także przedstawiciel szkoły. Są to osoby, którym zależy aby udzielić Ci pomocy. Grupa monitoruje stan bezpieczeństwa osób doznających przemocy i określa dla nich plan pomocy, a także motywuje osobę stosującą przemoc do zmiany swojego zachowania aby dalej nie krzywdziła Ciebie lub innych twoich bliskich.

3. W ramach procedury "Niebieskie Karty" uruchamia się działania wspierające, skierowane do osób doznających przemocy np. pomoc psychologiczną oraz do osób stosujących przemoc np. skierowanie do programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy, który uczy osoby radzenia sobie ze złością, agresją oraz innych zachowań niż przemocowe.

4. W niektórych sytuacjach, szczególnie gdy osoba stosująca przemoc w dalszym ciągu krzywdzi najbliższych i nie chce współpracować z grupą diagnostyczno-pomocową,

zawiadamia się Policję lub Prokuraturę. Ponadto w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia funkcjonariusz Policji ma możliwość zastosowania środków izolujących wobec osoby stosującej przemoc na okres 14 dni tj. nakaz opuszczenia mieszkania, zakaz zbliżania się do osoby lub określonego miejsca lub/i zakaz kontaktowania się. Środki te mogą zostać przedłużone.

§ 5

Zasady ustalania planu wsparcia małoletniego po ujawnieniu krzywdzenia.

1. W przypadku ujawnienia krzywdzenia CIEBIE pracownik socjalny, realizujący swoje zadania w stosunku do twojej rodziny, w której wstąpił przypadek krzywdzenia, przygotowuje dla CIEBIE plan wsparcia.
2. Celem planu jest przede wszystkim:
 - a) zainicjowanie działań interwencyjnych, we współpracy z innymi instytucjami jeśli istnieje taka konieczność,
 - b) współpraca z rodzicami w celu powstrzymania krzywdzenia CIEBIE i zapewnienie Tobie pomocy,
 - c) diagnoza czy konieczne jest podjęcie działań prawnych,
 - d) określenie form pomocy specjalistycznej dla CIEBIE,
 - e) zdiagnozowanie Twoich potrzeb i zasobów rodziny.
3. TWÓJ „Plan wsparcia” może obejmować różne formy pomocy: prawną, psychologiczną, socjalną i medyczną.
4. Plan wsparcia może być modyfikowany w trakcie jego realizacji w zależności od bieżących potrzeb Twoich i rodziny.

§ 6

Zasady bezpieczeństwa - reagowanie na zagrożenia.

Bezpieczne zasady składają się z czterech kroków:

1. Głośno powiedz "nie"

Masz prawo powiedzieć "nie", także członkowi rodziny lub komuś kogo kochasz. Jeżeli coś Ci się nie podoba, nie chcesz tego lub sprawa Ci to przykrość, możesz powiedzieć "nie", "nie chcę", "nie chcę tego", "nie pójdę tam" itp. Twoje zdanie i Twoje uczucia są ważne i powinny być traktowane z szacunkiem.

2. Alarmuj, gdy potrzebujesz pomocy

Krzycz lub wezwij pomoc gdy poczujesz lęk, niepokój, gdy ktoś Cię krzywdzi. Możesz zadzwonić na numer alarmowy 112 i powiedzieć co się stało.

3. Powiedz komuś dorosłemu o tym, co się stało

Pomyśl, kto dla Ciebie będzie zaufaną osobą dorosłą, która wysłucha Cię i jeśli będzie trzeba wezwie pomoc.

4. Dobrze zrobisz mówiąc o tajemnicach, które Cię niepokoją

Tajemnice nie powinny sprawiać, że odczuwasz smutek lub niepokój. Masz prawo szukać pomocy i nikt nie może Cię zmusić, byś trzymał/a w sekrecie niepokojące sprawy.